

С.С. Сливка
д.ю.н., професор, завідувач кафедри ТІФП
І. Р. Щербай
студентка магістратури
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ

Людська гідність є онтологічною. Вона характеризує людину як мікрокосмос і змушує визнавати це у співдружному житті. Визнання людської гідності необхідне вже тому, що існує мікрокосмос, який діє спільно з усіма мікрокосмосами для підтримання світового правопорядку.

У бурхливій державній діяльності дедалі частіше трапляються випадки порушення людської гідності, що призводить до різних суспільних катаклізмів, навіть революцій, війн через державну несправедливість.

Дослідження розвитку ідеї людської гідності та природного права видається за доцільне досліджувати починаючи з античних часів. Зародження філософської думки в Греції (VI-V ст.ст. до н.е.) було зумовлено перш за все обставинами політичного характеру, а саме розпадом старого родового ладу у грецьких містах-державах та трансформацією попередніх традицій. «Родовий, аристократичний порядок і його право тримались на силі традицій, освячених міфологією, легендами стародавнього епосу та багатоманітним чому ототожнювались з «природною» справедливістю. Новий політичний і правовий порядок в силу свого характеру не міг опиратись на авторитет традицій.»

Перехід до нових суспільних відносин, котрі регулювались вже не традиціями і владою царів, а законами і рішеннями народних зборів, покликав розглянути розумні засади цих відносин. Природне право древні греки пов'язували з природою людини, з її правом нажиття, задоволення природних потреб, з правом на насолоду, і, в той же час, з «правом на індивідуальну свободу» [1].

Філософське з'ясування підстав та засад суспільних відносин, що ґрунтуються на моральності, було запропоновано у Греції в першій половині IV ст. до н.е. софістами, котрі виходили з принципів відносності людського пізнання і недоступності істини. Один з видатних представників софістів Протагор називає людину «мірою всіх існуючих речей, як вони існують, а не існуючих, як вони не існують». Софісти були прихильниками природної рівності всіх людей: «За природою ми всі в усіх відношеннях рівні – і варвари, і елліни» (Антифон). Нерівність породжується не від народження, а полісним законом, який «володарюючи над людьми, примушує багато дочого, що осоружно природі» (Гиппій). Алкидам обґрунтовував природність свободи: «Божество створило всіх вільними, а природа нікого не створила рабом» [2].

Філософсько-правова тенденція, що протистояла суб'єктивним поглядам софістів, знайшла свій прояв у творах Сократа, Платона та Арістотеля. З іменем Сократа (469–399 р.р. до н.е.) пов'язаний новий важливий поворот у філософському пізнанні сутності буття, людини, її права гідності. Сократ довів, що «мислення людини і все загальний божественний розум мають ту ж саму сутність. Тому людина повинна досягнути сама себе». Найважливішою суб'єктивною підставою моральної і законслухняної поведінки є знання. «Існування об'єктивно-загальних моральних і правових норм вимагає від людини їх знання. Лише людина, яка знає, що таке справедливість, може бути справедливою, а яка знає суттєсноти – добродісною. Сократ вважав, що знання – це шлях до моральної поведінки, а незнання – шлях до пороків і злочинів». Він перший розглянув єдності проблему людини і проблему всезагальних об'єктивних начал. «Обговорення моральної та правової проблематики Сократ підняв на рівень логічних дефініцій і понять, заклавши тим самим початок власного теоретичного дослідження в даній галузі» [3].

Цікавим є, як старогрецький оратор Демосфен у підготованій судовій промові мав намір відстоювати свою особисту гідність, ображену ляпасом від Мідія (промова «Проти Мідія про ляпас»). Особисту гідність він представляє як гідність громадянина Афін: «Адже от як іде справа, громадяни афінські: образа завдана мені, втоптана в бруд була моя особа, нині ж предмет розслідування і судового розгляду полягатиме в тому, чиотримає Мідій і надалі можливість творити подібні справи і безкарно ображати будь-якого з вас або ж ні. Тому, якщо хто-небудь з вас дотепер

сприймав цю справу так, ніби судовий розгляд проводиться в чийось приватних інтересах – хай нині його надихне думка, що заборона скоювати подібні злочини послужить на благо всьому суспільству, неначебто розв'язувалася справа загальнодержавного значення...» [4].

Згідно Томи Аквінського свобода витікає з раціональності, котрапритаманна людині “за природою”. Щоб досягти спільного блага, людина повинна йти за задумом власної розумної природи, котра обумовлює її свободу волі. При цьому людина мусить керуватись предвічним законом, ідеєю божественної премудрості, котра призначена для управління усіма діями і рухами. Предвічний закон не може бути пізнаний у всій його повноті людиною, вона може пізнати лише його випромінювання. Тому природний закон є відбитком предвічного закону в людині. Всі істоти несуть насобіцей відбиток, але різним чином. Відбиток вічного закону на людині є глибшим і більш явним, ніж на інших створіннях природи – тому людина спрочасна до предвічного закону не зовнішнім, а внутрішнім чином. Людина не лише керується цим законом, але і сама управляє, сама передбачає свою долю [5].

Отже, гідність людини впливає з того, що вона сама себе довершує в культурному бутті. Тобто людська культурологічна діяльність завдяки волі, інтелігібельним і сенсильним факторам сприяє можливості максимально наблизити власний мікрокосмос до макрокосмосу. Усвідомлення свого мета антропологічного значення у Всесвіті має викликати самоповагу, повагу до ближнього й володіти почуттям онтологічних прав і свобод. Сповнена такої гідності людина відчуває свою потребу в земному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Букреев В.И., Римская И.Н. Этика права: От истоков этики и права к мировоззрению: Учеб. пособие. – М.: Юрайт, 1998. – 336 с. – с.47
2. Капицын В.М. Права человека и механизмы их защиты: Учебное пособие. – М.: ИКФ «ЭКМОС», 2003. – 288 с. – с.68
3. Нерсесянц В.С. Философия права. – М.: Изд. Группа Норма Инфра-М, 1997. – 658с. – с.409
4. Демосфен Речи: в 3х томах. - М.: Памятники истор. мысли, -Т 1,-1994. – с. 600-605
5. Алексеев Н.Н. Основы философии права. – СПб.: Издательство «Лань», 1999. – 256 с. – с.37

С. Б. Цебенко

к.ю.н., доцент кафедри ТІФП,
ІШПО, НУ «Львівська політехніка»

О. Р. Лісник

студентка 4 курсу ІШПО

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Після ратифікації Верховною Радою України Конвенції про захист прав і основоположних свобод (далі – Конвенція), її положення стали частиною законодавства України. Конвенцією передбачено, що держави-учасниці визнають дію Конвенції на своїй території та юрисдикцію Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ або Суд) в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування [1].

Як міжнародними договорами, так і національним законодавством України, зокрема Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 року та іншими нормативними правовими актами закріплено, що практика ЄСПЛ є джерелом права і повинна застосовуватися під час розгляду і вирішення справ у національних судах.

Проте, в сучасних реаліях, на жаль, Конвенція не реалізується належним чином, що й спричинило, власне, актуальність дослідження виконання рішень ЄСПЛ.

Розділяємо думку Блажівської Н. Є., яка вважає, що в сфері забезпечення виконання рішень ЄСПЛ законодавче регулювання держав-учасниць Конвенції відрізняється між собою з огляду на певні аспекти, зокрема: наявністю спеціального закону, який регулює процедуру виконання рішень ЄСПЛ; кваліфікацією рішення ЄСПЛ як виконавчого документа; існуванням спеціальної процедури виконання рішень ЄСПЛ, яка відрізняється від процедури виконання рішень національних судів; існуванням